

Л. Велева

МЕЖДУНАРОДНА ДЕЙНОСТ НА БЪЛГАРСКАТА ТЪРГОВСКО-ПРОМИШЛЕНА ПАЛАТА И ИКОНОМИЧЕСКОТО СЪТРУДНИЧЕСТВО С УКРАИНА (1989–2009)

Българската търговско-промишлена палата (БТПП) е една от най-авторитетните институции в Република България, ползваща се с висок международен престиж. Особено впечатляваща е нейната многообразна дейност през последните години, която ѝ отрежда ролята на важен фактор в икономическия живот на страната.

Палатата е дълголетната институция, чието начало е поставено преди 115 години, когато се създават търговско-индустриалните камари (ТИК) в София, Пловдив, Варна, Русе и Бургас. Те обвързват държавните и частните интереси, превръщат се в своеобразни стопански парламенти, утвърждаващи традиция на модерно поведение, висок професионализъм, предприемчивост и инициативност.

В периода до навечерието на Балканската война (1912) камарите постигат вътрешно изграждане, координират връзките помежду си, работят в своите райони и в национален мащаб. Изпълняват задачи в няколко основни направления: имат съвещателни функции по законопроекты и различни нормативни документи със стопански характер; изследват икономическото състояние в определените им територии; извършват информационно-статистическо обслужване, а също представителство на интересите на производители и търговци; въвеждат практиката на арбитражния съд и специализираните търговски съдилища; по инициатива на ТИК и с тяхно участие се създават първите стокови борси и фондовата борса, първите популярни банки в България; успешно се интегрират с редица други стопанско-административни структури в страната, като изпращат свои представители в стопански учреждения, банки, специализирани комисии, окръжните съвети и пр.¹

Камарите имат историческа заслуга в развитието на професионалното образование, финансират и организират многобройни професионални курсове, откриват първите търговски гимназии, предоставят персонални стипендии за специализация на младежи в страната и чужбина, провеждат популярни беседи по стопански теми за широката публика². Впечатляваща за началото на ХХ в. е осъществената издателска дейност, включваща периодичния им печат, бюлетини, рапорти, писма, правилници, комюникета, годишници, монографични изследвания, протоколи и решения от сесиите, докладите на ТИК и пр. Изобилието на тази специализирана литература изиграва положителна роля за промяната в икономическите нагласи на обществото, за стимулиране на частната предприемчивост, за професионалното и интелектуалното израстване на цяло поколение стопански дейци.

Друга основна част от ежедневната работа е разгърнатата в полето на международните контакти и сътрудничество. Под различна форма са установени трайни връзки със сродни институции, организации, дружества, с отделни изтъкнати стопански и обществени дейци от страни в региона, Европа и света. Чрез поддържана редовна кореспонденция тече непрекъснат обмен на стопанска информация, организират се съвместни делови посещения и изложби, правят се анкетни проучвания, реализират се участия в международните конгреси на търговските камари и асоциации, на други

специализирани международни форуми. Всяка от проявите е израз на взаимен интерес и е многозначителна за своето време.

В началото на XX в., само десетилетие след създаването си, ТИК се радват на всеобщо признание. Поели ролята на „организатор, възпитател, творец и защитник“, те напълно оправдават очакванията да принесат полза на България за нейния икономически напредък и модернизация.

През периода 1912–1918 г. България участва в три последователни войни за национално обединение. В тези трудни и драматични години камарите се адаптират към изискванията на държавното военновремено регулиране на стопанството. Оказват ценно сътрудничество на министерствата и специализираните органи, учреждения и служби в страната. Продължават да се грижат за интересите на частните производители и търговци, като участват в решаването на техни многобройни проблеми, породени от извънредните условия.

В годините между двете световни войни (1919–1939) ТИК продължават да водят редовен институционален живот и да работят в утвърдените направления. Направени са обстойни проучвания на районите, публикуват се отчети с ценен материал върху стопанската структура на страната, предлагат се целесъобразни решения за подпомагането на производители и търговци. Към този период трябва да се отнесат препоръките към управляващите по въпроса за българските репарации, нуждата от мораториум върху плащанията, както и от сключването на държавен заем за икономическото стабилизиране на страната. Смели за времето си са инициативите за създаване на свободни икономически зони, каквито има в европейската практика, но началото на Втората световна война осуетява реализацията на този проект³. Продължават усилията в областта на професионалното образование с организиране на временни курсове, подпомагат се търговските гимназии и стопанските училища в районите на ТИК, открито е Висше търговско училище към Варненската камара.

Международните връзки и сътрудничество придобиват нова активност. Създаден е Български национален комитет при Международната търговска камара (МТК) – Париж. Разширяването на двустранните делови отношения намира израз в създаването на смесени ТИК. Такива са: Италианско-българската, Френско-българската, Чехословашко-българската, Австро-българската, Германско-българската, Полско-българската, Британско-българската търговско-индустриална камара. Друга насока, в която се развиват трансграничните контакти, са международните панаири. ТИК защитават позициите на Пловдив като национален панаирен център, стартира и Варненската международна изложба. И двете наши изложби през 30-те години са приети в Съюза на международните панаири (UFI).

След началото на Втората световна война и при промяна във вътрешнополитическата конюнктура в страната управляващите пристъпват към засилена държавна намеса във всички сектори на обществения живот. В резултат е извършена централизация на някои институции, сред които попадат и ТИК. Променени са тяхната структура и наименование. Създадена е Върховна стопанска камара, към която се намират областни стопански камари. Независимо от трансформациите дейността по същество е продължена в традиционните насоки.

След 1944 г. в България настъпват радикални по характер и дълбочина политически, икономически, социални и културни промени, извършени върху основите на една централизирана държавно-планова система. Това налага нов, различен облик и ритъм на цялостния обществен живот. Трансформациите засягат и дейността на институциите, учрежденията, организациите и дружествата. Някои продължават да функционират, други прекратяват съществуването си. Стопанските камари са закрити през 1948 г.

Държавните приоритети за икономическо реструктуриране и темпово развитие, както и започналият процес на интегриране в рамките на СИВ отново връщат някои пре-

дишни институции, доказали полезността си. Така, през 1952 г. Българската търговска палата (преименувана по-късно в БТПП), като наследник на камарите, отново е повикана за активен стопански живот. Вътрешната структура поетапно се променя. Звената се увеличават, диференцират и специализират. Създадени са съвети, Дирекция за защита на индустриалната собственост (Палатата става член на Международната асоциация за закрила на индустриалната собственост), службата на Арбитражния съд (АС), който е първата арбитражна институция в България с компетенции за разрешаване на възникнали спорове по неизпълнение на сключени външнотърговски договори. Уредено е Диспашорско бюро, оторизирано да урежда въпроси при възникване на аварии по море.

През периода 1952–1989 г. дейността се реализира в две магистрални направления: участие и взаимодействие под различна форма с производствено-стопанските структури в страната и осъществяване на българско представителство чрез установяване на трайни международни връзки и сътрудничество. Традиционно е продължено информационното обслужване на производители и търговци със съвременните възможности на мощни технически и комуникационни средства. Собствени периодични издания са: органът на БТПП в „Икономически новини от България“ (излиза на пет езика) и сп. „Българска външна търговия“.

Палатата става помощник на отрасловите министерства и ведомства, на окръжните съвети и стопанските организации при усвояване на научно-техническите новости, за повишаване качеството на промишлената продукция, разнообразяване асортимента на стоките и обвързване на националното стопанство с изискванията на чуждите пазари. Международно-представителни функции се разгръщат преди всичко в рамките на СИВ. Сътрудничеството се извършва под формата на участия в ежегодни съвещания на председателите на търговските палати, както и по силата на сключени дългосрочни програми по въпроси на международните връзки, икономическите организации, патентното дело, панаирната дейност, обмена на делегации и на научно-техническа информация. Разработени са диференцирани програми по групи страни: социалистически, развити капиталистически и развиващи се. Така е канализиран процесът за създаване на солидна мрежа от делови партньорства, което далеч надхвърля установените рамки, разчупва икономическите и идеологическите стереотипи и ограничения.

БТПП открива бюра в страни, с които България няма дипломатически връзки – Израел, Южна Корея, Тайван, Южна Африка и др., с развити държави като Англия, ФРГ, Франция, Австрия, Белгия, Италия, Швеция, Холандия, Дания, САЩ, Канада и т.н. Палатата установява делови контакти с Мениджмънт Сентър, Бизнес Интернешънъл, Международното бюро за изложения, Съюза на международните панаири, Международния търговски център УНКТАД – ГАТТ, Международната организация на труда (МОТ). Естествен резултат от развитието и задълбочаването на отношенията е приемането на БТПП (1984) за асоцииран член на Асоциацията на световните търговски центрове (АСТЦ).

Със своята многообразна и успешна международна практика Палатата има свой принос за икономическото развитие на България, за опознаването ѝ по света и в отстояване на нейния национален престиж.

След 1989 г. в България е поставено начало на знакови събития, които са част от настъпилите промени в страните от Източна и Югоизточна Европа. Разпадането на старите режими на социалистическата система като цяло водят до мащабни последици – в геополитиката, интеграцията, глобалната икономика, в развитието на националните държави, в характера на политическите, правовите, икономическите и културните институти, в ценностите и светоусещането на хората. За пореден път в своята дълга история човечеството се изправя пред голям поврат – Старият континент и светът тръгват по нов път и вече не са същите.

За БТПП също настъпва нов период в институционалното развитие. През 1989–1990 г. тя се утвърждава като водеща работодателска организация. Членовете ѝ по статут са юридически и физически лица, сдружения, съюзи, асоциации, обединения и др., осъществяващи или подпомагащи стопанската дейност. Обхванала представители от основните икономически сектори – производство, търговия и услуги, Палатата се превръща в универсална организация на българския бизнес. Пътят се оказва труден, сложен, в определени моменти и мъчителен, защото процесите засягат в дълбочина всичко и всички – политиката, собствеността, възгледите и мисленето на хората, поколения от които са възпитавани в други ценности. Като част от промяната Палатата повече от всеки друг път е изправена пред необходимостта да прилага внимателен, гъвкав, точен и адекватен подход. Той се реализира чрез съчетаване на вътрешноорганизационно реструктуриране и осъществяване на конкретни мерки през прехода.

Основните насоки в дейността на БТПП се определят от нейната нова роля на посредник между държавата и предприемачеството в условия на изграждащо се пазарно стопанство, разширяване на частния сектор и конкуренцията, при паралелно разграждане на икономическите структури и отношения, наследени от предишната централизирана държавно-планова система и държавен монопол.

Наред с работата в страната Палатата разгръща инициативите си и в полето на международната дейност, която десетилетия наред е била сред нейните приоритети. Мероприятията се осъществяват поетапно, в зависимост от тенденциите в международния живот, както и от промяната в статута на нашата страна като асоциирана, кандидат-член и пълноправна страна-членка на ЕС. По този път към успешно изпълнение на мисията си БТПП вече разполага с натрупан опит, постигнати нива и мрежа от делови контакти и връзки, интелектуален и кадрови ресурс от висококвалифицирани специалисти. Тя е институция със свое лице, отдавна позната в чужбина и ползваща се с доверието на своите партньори. Всичко това се оказва истински капитал, който придобива особена важност за по-нататъшното развитие не само за Палатата, но и за цялото общество.

Интензивността, широтата и размахът на международната дейност на БТПП бележат възходяща линия, особено през периода 2000–2007 г. Доказателство за придобиването на нова роля е нейното участие под различна форма в най-влиятелните и престижни международни организации, каквито са: Асоциацията на европейските търговско-промишлени палати (ЕВРОПАЛАТИ или ЕТР) – Брюксел, Международната търговска камара (МТК) – Париж, Международната организация на труда (МОТ) и Международна организация на работодателите (МОП), Асоциацията на световните търговски центрове (АСТЦ). От международните организации с регионално значение са: Централноевропейската инициатива (ЦЕИ), Инициативата за сътрудничество в Югоизточна Европа (СЕС), Асоциацията на Балканските търговско-промишлени палати, Съветът на деловите среди на Организацията за Черноморско икономическо сътрудничество (ОЧИС).

Палатата става неразделна част от живота на тези институции, внася свой дял в работата им и остава в ритъма на промените. Представителите на БТПП участват в редовни заседания, общи събрания, конгреси, работни групи, международни конференции, икономически форуми, делови срещи. Списъкът на всички участия, който може да се види в отчетите на ръководството на Палатата, наистина е впечатляващ както по брой, така и по обхват и характер на обсъжданите теми, по многообразието на задачите поставяни за изпълнение.

Специални усилия се полагат за развитие на двустранно сътрудничество със сродни институции от различни страни. Това е израз на целенасочената политика на БТПП да отстоява и издига своя авторитет, но също и да отговори на държавните приоритети на България. В това отношение разширяването на деловото сътрудничество с Украйна представлява определен интерес. Икономическа основа са преди всичко украинските инвестиции

у нас, които за периода 1993–1999 г. достигат до 231 на обща стойност 1,3 млрд. щ. д. Преобладаващата част от тях са в промишлеността – 645 411 щ. д. Стокообменът между България и Украйна се движи по следния начин: износ през 1997 г. – 146 305, а през 2005 г. – 81 165; внос за същия период съответно през 1997 г. – 172 613, а през 2005 г. – 702 009 (в хил. щ. д.)⁴. Водещи стоки от България към Украйна са: медикаменти, нефтени масла, акумулатори, необработен цинк, хартии, картони, фотографски плаки, части за кари и др. В нашата страна се внасят предимно каменни въглища, железни руди, желязо, продукти от желязо и др. По обща официална оценка това е недостатъчно и не отговаря на потенциала за развитие на активни търговско-икономически връзки между двете страни⁵. Независимо от подобна констатация все пак Украйна остава в първата десетка на търговските партньори на България⁶. Неусвоен потенциал за сътрудничество има и в ключови сфери, каквито са енергетиката, културата и образованието.

Другата област от икономически интерес е туризмът. В това отношение България е атрактивен пазар на туристически услуги за чуждите граждани. По данни, с които разполага БТПП, през 2002 г. в нашата страна са почивали 39 423 украински граждани, само за година те са се увеличили с 7,5% и общият им брой възлиза на 42 385 души⁷.

Още през 90-те години Палатата инициира поредица от инициативи за установяване на трайни двустранни отношения с различни институции и фирми в Украйна. Предприетите действия пряко и косвено са обвързани с подписаните между България и Украйна спогодби: за насърчаване на инвестициите (1994), търговско-митническа (1995), в областта на туризма (1995), за избягване на двойното данъчно облагане (1995), за морско търговско корабоплаване (1997).

През годините в БТПП се регистрират 55 търговски представителства на украински фирми, 68 фирми с украинска собственост и 112 смесени. Тенденцията е към нарастване, за което сочат данните от 2001 г., когато в търговския регистър вече са вписани 82 дружества със 100% украинско участие⁸.

Задълбочаване на партньорството и сътрудничеството с Украйна БТПП осъществява в рамките на Организацията за черноморско икономическо сътрудничество (ОЧИС). Тя е създадена през 1992 г. от страни на Балканския полуостров, от страни с излаз на Черно море и от Кавказ, сред които са България и Украйна⁹. Прилежащата територия на Черноморския басейн е 834 719 кв. км., населението – 74,2 млн. души. Това обстоятелство и географските особености правят региона решаващ геостратегически кръстопът за бъдещето на цяла Европа.

Основна задача на организацията е да служи като уникален модел за многостранна политическа и икономическа инициатива, която да хармонизира действията на страните – членки на Черноморския район, осигурявайки мир, сигурност и тяхното развитие в дух на приятелски взаимоотношения. И в действителност ОЧИС се утвърждава като единствената институционализирана форма на сътрудничество между държавите от Черноморския район, със свои органи и структури¹⁰.

Сферите на сътрудничество са: борба с престъпността, енергетика, здравеопазване, фармацевтика, институционални реформи, комуникации, култура, наука, технологии, обмен на статистически данни и информация, опазване на околната среда, подкрепа при извънредни случаи, транспорт, туризъм, средства за масова информация, финанси.

Съвместна работа на представители от БТПП и Търговско-промишлената палата на Украйна се осъществява в рамките на експертните работни групи по: търговия и икономическо развитие, банков и финансов сектор, комуникации, енергетика, транспорт, туризъм, наука и технологии, борба с организираната престъпност и пр. Подобно е сътрудничеството и по линия на създадената през 1997 г. Асоциация на търговските палати от Черноморската зона. На следващата година Българската палата е един от организаторите и участниците в бизнес форум, проведен в София.

Представители на БТПП и от украинските институции участват заедно в работата по важни инициативи и програми, каквито са например: Трансграничният газов и петролен транспорт към Европа, Транспортният коридор Европа–Кавказ–Азия (ТРАСЕКА), Паневропейското транспортно пространство и Дунавско-Черноморските сили за бързо реагиране при екологични катастрофи¹¹.

Значението на ОЧИС, респективно на участващите в нея държави, непрекъснато нараства и това се потвърждава от редица факти. Още през 1999 г. ЕС установява постоянен диалог с организацията на основата на приетата „Платформа за сътрудничество“. Днес широката ключова цел е осъществяване на по-силно и устойчиво икономическо и социално развитие на регионите от Черноморския басейн. За нейното постигане по Програмата за действие през периода 2007–2013 г. е предвиден бюджет на европейските инструменти, възлизащ на 17 305 944 евро¹². Програми за развитието на региона са разработени по линия на германския Маршал фонд за изграждане на Черноморски тръст за регионално сътрудничество (2006) и тригодишната програма за развитие на ООН, стартирала през 2007 г. под названиее „Подкрепа за черноморската търговия и инвестиции“.

Утвърдена форма за осъществяване на международни контакти е взаимната размяна на делегации на различни равнища. За последните 20 години БТПП посреща чужди делегации от всички балкански страни, от страните на ЕС, Руската федерация и влизащите в нея републики, Украйна, САЩ, Канада, Индия, Монголия, Япония, Китай, Пакистан, Иран, Ирак, Йордания, Куба, Мароко, Сирия, Ливан, Тайланд, Индонезия, ЮАР, Йемен, Виетнам, Кувейт, Малайзия, Кипър, Алжир, Бразилия и др.

БТПП изпраща свои представители в държави от всички континенти – собствено организирани или като участници в други правителствени и бизнес делегации. Така на практика Палатата успява да поддържа връзки със страните от цял свят. Това дава пряко отражение върху дейността ѝ, която излиза далеч извън границите на България, достигайки нови интернационални равнища. Доказани са нейният потенциал и голямото ѝ обществено признание като водеща експертна организация в тази област. Тя е търсен партньор както от фирмите, така и от държавните институции на всички нива.

През 1998 г. БТПП става домакин на бизнес форум с участието на украинския президент Леонид Кучма, който е на официално посещение в нашата страна. На следващата година през юни визитата е върната и бизнес делегация, организирана от БТПП, придружава президента Петър Стоянов при официалната му визита в Украйна. В състава участват 16 фирми: Металснаб холдинг АД, Металхим холдинг АД, КО „Ганита“, Софарма АД, Ален мак АД, Електроимпекс АД и др. Проведена е среща в Киев, домакин е Търговско-промишлената палата на Украйна. Нейният председател Олексий Михайличенко открива форума, отбелязвайки добрите контакти с БТПП и лично с председателя ѝ Божидар Божинов. Сред гостите е също депутатът Анатолий Кирилович – председател на Комисията по промишлена политика и на Украинския съюз на промишлеността и предприемачите.

Присъстващите обсъждат главно проблеми от областта на промишлената политика и полаганите усилия от Украинския парламент в тази насока. Изтъкнато е обстоятелството, че с президентски указ всички закони, свързани с бизнеса, се съгласуват с Украинската търговско-промишлена палата. В изказванията на българските представители са засегнати проблеми, отнасящи се до: демократичните промени в двете страни, приватизацията и структурната реформа, създаването на новата правна рамка, готовността на БТПП да съдейства за развитието на двустранните отношения. Направени са изводи, че увеличаването на стокообмена зависи от усилията на отделните предприемачи, от бизнес организациите, от БТПП и УТПП. В индивидуалните срещи в Киев взимат участие 15 фирми. МВИВр на Украйна дава прием на българската делегация, на който

домакините подчертават очакванията си България да увеличи инвестициите си в страната и да осъществи съвместно производство.

Делегацията посещава и Одеса, където е посрещната от Сергей Шувалов, председател на Одеската регионална ТПП, и от Стилиян Кирчев от Генералното консулство на България в Одеса. В срещата участват 30 фирми с голям интерес. Тук е важно да се посочи обстоятелството, че в областта живеят много българи с реално присъствие в управлението и техните очаквания са да участват в развиване на българо-украинските делови отношения както в областта, така и в цяла Украйна.

След завръщането на бизнес делегацията у нас са направени няколко предложения¹³:

1. БТПП да подкрепи организирането и провеждането на изложба „Произведено в България“ в Одеса през октомври 1999 г., като за целта се свърже с Центъра за насърчаване на износа към МТТ и Общоевропейския център на българската култура. Съобщението за изложбата да се пусне в интернет и инфобизнес. Съорганизатор – БТПП.

2. Да се проведе среща с Центъра за насърчаване на износа към МТТ по повод на изложбата и по други въпроси от подобен характер, като участието в панаира в Техеран, панаира в Делхи и др.

3. Да се създаде Българо-украински делови съвет, като се покани от украинска страна палатата от Одеса.

4. По повод на успешно проведеното бизнес посещение да се изпратят благодарствени писма от името на БТПП до посланика на България в Украйна, председателя на УТПП и началника на отдел МВИВр на Украйна.

Резултатите от визитата не закъсняват. На 29 ноември 1999 г. БТПП и Търговско-промишлената палата на Украйна, водени от желанието си да съдействат за разширяване на деловите връзки между българските и украинските предприемачи, сключват Спогодба за създаване на двустранни Делови съвети¹⁴. Основа за подписване на документа са разпоредбите по Спогодбата за сътрудничество между България и Украйна от октомври 1995 г.

Деловите съвети към ТПП на Украйна и БТПП са юридически лица и действат като специализирани съвещателни органи към двете палати. Членове могат да бъдат предприятия и организации от двете страни, независимо от формата на собственост. Общото събрание е координиращ орган на Съвета, а Секретариатът негов изпълнителен орган¹⁵.

Целта е да се оказва съдействие на предприятия и организации от двете страни при установяване на нови и развитието на вече съществуващи делови връзки, да се търсят форми и начини за повишаване ефективността на съвместното икономическо сътрудничество в областта на: промишлеността; търговията и инвестициите; събиране, оценка, систематизиране и разпространението на информация за двустранното сътрудничество.

Определени са и конкретните насоки на дейността: разкриване на проблемите, спъващи развитието на търговско-икономическото сътрудничество; изготвяне на предложения за тяхното разрешаване; реализиране на контактни проекти за съвместна работа и представянето им пред държавните органи в случай на необходимост; организиране на срещи, семинари, конференции с представители на украински и български предприятия и организации по въпроси на търговията, научно-техническото и икономическото сътрудничество; съдействие в търсенето на партньори за делови контакти; събиране, систематизиране и разпространяване сред членовете на Съветите на информация, идваща от стопански субекти от двете страни; оказване на помощ за излизане на украински и български стоки на пазарите в двете страни като изпълнение по търговски договори и други форми на междудържавно сътрудничество; извършване на консултации по икономически въпроси по молба на предприятия и организации от двете страни на базата на организационните структури на ТПП – Украйна, и на БТПП; съдействие при организиране на изложби и панаири на украински и български производители.

Реализирането на тези приоритетни задачи се извършва последователно и систематично, като се използват всички възможности на институционално, междудържавно и международно равнище.

В календара на събитията през лятото на 2000 г. са записани важни срещи. На 18–19 юли в София се провежда третото заседание на Междуправителствената българо-украинска комисия за търговско-икономическо сътрудничество. Обсъдени са широк кръг въпроси на икономическите отношения между двете страни и е подписан Протокол за резултатите и решенията от заседанието. Дни по-късно, от 28 до 29 юли, на официално посещение в България е министър-председателят на Украйна Виктор Ющенко. В правителствената делегация участват представители от деловите среди, от ТПП на Украйна и заедно с български колеги от БТПП и бизнеса продължава дискусиата по теми от областта на политическите, търговско-икономическите и културните отношения.

Като пряко ангажирана институция в процеса на развиващите се отношения с Украйна БТПП получава информация от различни държавни, обществени и частни учреждения, дружества, асоциации и пр. за мероприятия, провеждани в тази насока. Затова до председателя Б. Божинов е изпратена резолюция по повод проведената кръгла маса през септември 2001 г. в Одеса, организирана от Асоциацията на Българските национално-културни дружества и организации в Украйна. Във форума участва българска група с представители от Народното събрание и бизнеса. Обсъждани са различни аспекти на основната тема: „Българският принос в развитието на съвременните икономически процеси. Перспективи пред българо-украинските икономически отношения“¹⁶.

В началото на септември 2001 г. отново са осъществени контакти между представители на българските и украинските делови среди, включително от палатите на двете страни. Това става в рамките на официалното посещение в България на президента на Украйна Леонид Кучма. В резултат от визитата е подписан междудържавен договор в областта на социалното осигуряване, сключени са няколко спогодби, както и Протокол между нашата Агенция „Митници“ и Държавната митническа служба на Украйна. Изразена е обща позиция за необходимостта да се активизира взаимното икономическо сътрудничество при спазване на принципите и правилата на Световната търговска организация (СТО).

На следващата година, също през есента, в Киев е проведено четвъртото заседание на Междуправителствената българо-украинска комисия за търговско-икономическо сътрудничество. На сесията са разгледани широк кръг въпроси на двустранните икономически отношения: допълнителни възможности за развитие на търговията; перспективите за сътрудничество в областта на промишлеността (по-специално газовата и нефтената), енергетиката, селското стопанство, туризма, здравеопазването, военнотехническата област; взаимното признаване на работата по сертификацията. На вниманието на участниците в срещата са поставени проблемите, свързани със Спогодбата за сътрудничество и строителството на Криворожкия минно-обогатителен комбинат за окислени руди (сключена през юли 1988 г.), както и Спогодбата за сътрудничество при усвояването на Ямбургското газово находище и др.

В поредицата от визити на високо равнище, които са основен фактор, определящ динамиката в развитието на двустранните отношения е тази през февруари 2003 г. на българския президент Георги Първанов в Украйна. В съпровождащия го екип има представители на бизнес средите и експерти, включително от БТПП. По време на посещението в проведени срещи са обсъдени актуални въпроси на двустранните отношения, като акцент отново е поставен върху търговско-икономическото сътрудничество.

През 2004 г. Министерството на транспорта и съобщенията уведомява Палатата, че през юли във Варна ще се състои петата сесия на Междуправителствената българо-украинска комисия. Според предварителния дневен ред е предвидено провеждане на

паралелен бизнес форум. Министерството иска становище и съдействие от БТПП съвместно с украинските си партньори да организират предхождащ икономически форум през юни, който е проведен успешно¹⁷.

Важна крачка по пътя на задълбочаване на двустранното сътрудничество представлява създаването през април 2004 г. в София на Българо-украински търговско-информационен център „Балкани“. Негови учредители са Украинският съюз на индустриалците и предприемачите, Международната инвестиционна компания „Sigma Bleyzer“ и Българската търговско-промишлена палата. Основните дейности са свързани с представителство на фирми от двете страни, подпомагане на износа, посредническа дейност и консултантски услуги, организиране на изложби, нормативно-законодателно обслужване на български и украински фирми и др.

Следващата инициатива идва от украинска страна – планирано е посещение у нас (за есента на 2005 г.) на Александър Гурев, съветник по икономическите въпроси при президента на ТПП – Украйна. Мисията му е да проведе преговори с БТПП по въпроса за активизиране работата на украинско-българските делови кръгове и изработване на нови форми на сътрудничеството. Поводът е също намерението да се създаде при ТПП – Украйна, на първия в ОНГ Евро-инфо-кореспондентски център. Подкрепата и съдействието, които са поискани от БТПП, са продиктувани от опита, придобит в работата на нейния ЕИЦ, както и на подобната структура при ТПП – Стара Загора. Интерес за украинските партньори представляват също и практическите аспекти по въвеждане в действие на системата КАРНЕТ АТА, успешно прилагана от Българската палата¹⁸.

Посолството на Украйна у нас поддържа контакти с БТПП и по различни въпроси от стопанско естество. Един от поводите е през 2005 г. и във връзка с желанието да се разпространи информация сред заинтересованите български предприятия, компании и фирми. Тя се отнася до дейността на Главното управление на икономиката и инвестициите на Киевската градска държавна администрация, която е разработила своя интернет страница¹⁹. Палатата своевременно е информирана, като една от важните институции в страната, и по други въпроси: за въвеждането на безвизов режим в Украйна за българските граждани; за правителственото решение от 14. I. 2010 г. за внасяне в Украйна на суровини и продукти от животински произход само след предварително проучване от ветеринарните специалисти. Тази мярка е предприета във връзка с предотвратяване разпространението на инфекциозни болести по животните и осигуряване на доброкачествени продукти от животински произход²⁰.

През 2006 г. в духа на партньорските взаимоотношения ТПП на Украйна информира нашата Палата, че на 23. III. 2006 г. във Варна официално е открито нейно представителство. Пълномощен и пълноправен представител е Пламен Ив. Проданов, който е председател на Българо-украинската стопанска камара и изпълнителен директор на „Космос Шипинг“ АД²¹. В информацията са посочени основни цели на представителството:

1. Съдействие при развитието на търговско-икономическите отношения и инвестиционните процеси между България и Украйна и на културно-образователния обмен между тях.

2. Предоставяне на информация за правни, социални, икономически и други условия за развиване на предприемаческа дейност при установяване на контакти между партньорите и тяхната съвместна дейност.

3. Развитие на прогресивни форми на сътрудничество, провеждане на преговори, експертизи, сключване на договори, а също и съдействие при установяване на контакти с държавни учреждения, организации и отделни субекти в стопанската сфера²².

През 2006 г. Търговско-икономическата мисия при посолството на Украйна се обръща към БТПП, за да поиска евентуално съдействие при организирането на визита на

делегацията на Чернигивската областна държавна администрация начело с нейния председател, която ще посети Благоевградска област²³. Целта на посещението у нас е да се изучат нагласите на широката общественост след влизането на България в СТО и НАТО, въздействието от курса на страната за влизане в ЕС върху социално-икономическото развитие на регионите, както и запознаване с българския опит на трансграничното сътрудничество.

По организационни въпроси БТПП се отзовава във връзка с десетия икономически форум на Централната европейска инициатива, проведен на 20–21.XI.2007 г. Тогава са издействани визи и са посрещнати представителите на делегацията от Търговско-промишлената палата на Украйна Виктор Я. Петрович, Леонид Л. Дмитриевич, Сергей Д. Георгиевич и Владимир Б. Ефимович²⁴.

По линия на регионалните ни палати, по-специално на Плевенската, БТПП е поканена да вземе участие в първото изложение на български производители в гр. Николаев – „Произведено в България“. Изложението е под патронажа на губернатора и кмета на града. Темата е „Лека промишленост“: 1) дрехи, трикотажни изделия, парфюмерия и козметика, битова техника; 2) хранителни продукти; 3) туризъм, почивка и здраве²⁵. Главният организатор, фирмата „Експониколаев“, след приключване на изложението изпраща благодарствено писмо за българското сътрудничество.

БТПП се ангажира да разпространи сред своите членове подробна информация, получена от украинска страна. По съдържание тя се отнася до: техниките за осъществяване на експортно-импортни операции; търговската политика на Украйна и нейните направления; мерките за тарифно регулиране, налози, сборове, плащания; митнически такси; данък добавена стойност; акцизен, митнически, единен сбор; нетарифно регулиране; лицензиране и квотиране на външноикономическите операции; процедура за регистрация на външноикономически контракти; сертификация на внасяните в Украйна стоки; санитарно-епидемиологичен, радиологичен, екологичен, фитосанитарен и ветеринарен контрол; регистрация на лекарствените средства и изделия с медицинско предназначение от Министерство на здравеопазването на Украйна; защита правата на интелектуалната собственост; разрешителна система на службата по експортен контрол.

По покана на Украинското посолство БТПП взема участие в III международен инвестиционен форум, проведен на 29–30. V. 2008 г. в гр. Тернопол, Украйна. За събитието са информирани българските търговски фирми и производители. Във форума участват държавни ръководители на Украйна – от правителството, от централни органи на изпълнителната власт, както и представители на дипломатически мисии, международни организации, акредитирани в страната, партньори и потенциални партньори за междурегионално сътрудничество. В деловата програма се включва провеждане на двустранни корпоративни борси по основните браншови направления: промишленост и логистика, агропромишлен комплекс, туризъм и рекреация.

През 2009 г. Палатата проявява своята съпричастност по повод създаването на Сдружение за българо-украинска дружба и сътрудничество. Целта на сдружението е да подпомогне разширяването на връзките между двете страни в икономическата, социалната, интелектуалната и културната област, да допринесе за подобряване на информационния обмен, както и за популяризирането на Украйна у нас²⁶. През същата година XXXIX ОНС организира среща на тема: „Подобряване на икономическото сътрудничество между България и Украйна чрез насърчаване на партньорството между местните власти на двете страни“. В нея от БТПП участие взимат председателят Цветан Симеонов и Валентина Ташева (главен експерт).

През изминалите две десетилетия БТПП реализира богата международна дейност. По своето съдържание и характер тя е функция както на обновения институционален характер, така и на радикалната промяна, която България преживява през този период.

Протичащите мащабни трансформации налагат историческата необходимост да бъдат освободени естествените пътища за стопански и културен обмен Изток–Запад, Изток–Изток. В тези посоки е ориентирана активността на Палатата и максимално са мобилизирани нейният кадрови потенциал и членски състав.

В сложния лабиринт на отношенията в съвременния свят традиционното представителство вече не е достатъчно. Постигнатите контакти от БТПП през десетилетията, в това число и с Украйна, се оказват особено полезни. Те стават сигурна основа за новото ѝ широко навлизане в международното поле. Но най-значимото по този път сега е, че във всяка международна проява Палатата представя и нова национална легитимност, което я прави естествена и неразделна част от интеграционните процеси, от живота на България, Европа и света.

¹ Вж.: *Велева, Л.* Търговско-индустриалните камари в България 1895–1919 г. Организация и дейност. С., 2005.

² Юбилеен сборник на търговско-индустриалните камари в Царството (1895–1920 г.). С., 1920, 82–142.

³ 110 години Българска търговско-промишлена палата. Юбилеен алманах. С., 2004, 49–80.

⁴ По документи на Международния отдел на БТПП, архив – Украйна.

⁵ Пак там.

⁶ *Демура, Александър.* С България може много добре да се търгува. – Болгаро-Українські вісті, 1998.

⁷ Пак там.

⁸ Сътрудничество с ТПП на Украйна. По-важни моменти от сътрудничеството с ТПП на Украйна. – Документи на Международния отдел на БТПП и търговският регистър на Палатата.

⁹ *Георгиева, Е.* България в съвременна Европа, С., 2007, 35–48; Организацията за Черноморско икономическо сътрудничество и България.

¹⁰ Основни органи на ОЧИС са: Парламентарна асамблея на ЧИС (ПАЧИС), Бизнес съвет при ЧИС, Черноморска банка за търговия и развитие, Международен център за черноморски изследвания.

¹¹ Новите измерения на сътрудничеството в Черноморския регион след присъединяването на България и Румъния към Европейския съюз. С., 2008.

¹² <http://bs-ml.eu/upload/docs/BSROP-1.ppt>

¹³ Отчет за командировката в Украйна, направен от Г. Чернев, 11. 06. 1999 г.

¹⁴ Спогодба за създаване на двустранни Делови съвети при Българската търговско-промишлена палата и Търговско-промишлената палата на Украйна. София, 29. 11. 1999 г. За българската страна Спогодбата е подписана от председателя на БТПП Божидар Божинов, а за Търговско-промишлената палата на Украйна – от председателя ѝ Алексей Михайличенко.

¹⁵ Статут на двустранните Делови съвети към търговско-промишлените палати на Украйна и БТПП.

¹⁶ Резолюция на Народното събрание до председателя на БТПП Б. Божинов, вх. №1801/15. 11. 2001 г.

¹⁷ Уведомително писмо от Министерство на транспорта и съобщенията №13-00-904/13. 05. 2004 г.

¹⁸ Писмо от Търговско-промишлената палата на Украйна №2103/01. 01. 2005 г. до зам.- председателя на БТПП г-н Симеонов.

¹⁹ Писмо до БТПП за г-н Б. Божинов от посолството на Украйна №01-08/1-114 от 13. 06. 2005 г.

²⁰ От посолството на Украйна до БТПП и други институции в България, вх. №01-08/1-265 от 28. 12. 2007 г.; От посолството на Украйна, Търговско-икономическа мисия, вх. № 1874/3. 08. 2009 г.

²¹ Писмо от търговско-промишлената палата на Украйна до БТПП, №1655/2. 05. 2006 г. За откриването във Варна пристигат: В. Яновски – първи вицепрезидент на ТПП – Украйна, президентът на Черновицката ТПП В. Ляхович, вицепрезидентът на Одеската ТПП А. Денисенко.

²² Пак там.

²³ Писмо от посолството на Украйна в Р. България № 01-08/1-29 от 07. 03. 2006 г. до зам. председателя г-н Симеонов.

²⁴ Писмо от БТПП, изх. № 1056/23, 10. 2007 г. до Дирекция консулски отношения при Министерството на външните работи, директор Ив. Сираков.

²⁵ Писмо до БТПП от областния управител на област Плевен, № 741/04.06.2007 г.

²⁶ Писмо от Сдружението за българо-украинска дружба и сътрудничество до БТПП, вх. № 365/ 10. 02. 2009 г.